

JUNGTINIS KOMITETŲ POSĖDIS

EUROPOS PARLAMENTAS IR NACIONALINIAI PARLAMENTAI

„ES energetikos vidaus rinka XXI amžiui“

POSĖDŽIO EIGA

2013 m. gruodžio 17 d.
Europos Parlamentas, Briuselis

Ižanginės pastabos

Lietuvai pirmininkaujant Europos Sąjungos Tarybai, Europos Parlamento Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komitetas (ITRE) ir Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetas surengė parlamentinio matmens renginį – jungtinį komitetų posėdį (JKP) „ES energetikos vidaus rinka XXI amžiui“. JKP įvyko Europos Parlamente Briuselyje 2013 m. gruodžio 17 d. Jame dalyvavo nacionalinių parlamentų ir Europos Parlamento nariai.

JKP pradėjo posėdžiui pirmininkaujantys Europos Parlamento Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komiteto pirmininkė Amalia SARTORI ir Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komiteto pirmininkas Remigijus ŽEMAITAITIS.

Pirmojoje posėdžio dalyje **Europos energetikos politika – sunkumai, laimėjimai ir perspektyvos** kalbėjo šie pagrindiniai pranešėjai: Lietuvos Respublikos energetikos ministras Jaroslav NEVEROVIČ (pranešimo tema – *Europos energetikos sistemų integravimas*), Europos Parlamento narys, buvęs Europos Parlamento pirmininkas Jerzy BUZEK (pranešimo tema – *Veiksmingos energijos vidaus rinkos siekimas*) ir Europos Komisijos Energetikos generalinio direktorato generalinis direktorius Philip LOWE (pranešimo tema – *Europos energetikos politika: pagrindiniai ateities tikslai*).

Antrojoje posėdžio dalyje **Tvarų ekonomikos augimą ir konkurencingumą skatinanti Europos energetikos politika**, kuriai pirmininkavo Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komiteto pirmininkas Remigijus ŽEMAITAITIS ir Europos Parlamento Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komiteto pirmininko pavaduotoja Patrizia TOIA, pranešimus skaitė Europos verslo konfederacijos generalinis direktorius Markus BEYRER (pranešimo tema – *Europos verslo požiūris į ES energetikos politikos ateitį*), Utrechto universiteto profesorius Kornelis BLOK (pranešimo tema – *Atsinaujinantys energijos ištekliai ir tvarus energijos balansas*), už pramonę ir verslumą atsakingas Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Antonio TAJANI (pranešimo tema – *Saugūs ir nebrangūs energijos ištekliai konkurencingai*

pramonei) ir Europos efektyvaus energijos vartojimo ekonomikos tarybos Direktorių valdybos direktorius Randall BOWIE (pranešimo tema – *Tausus energijos vartojimas: skalūnų dujos Europoje*).

JKP pabaigoje posėdžiui pirmininkavę Remigijus ŽEMAITAITIS ir Patrizia TOIA pateikė baigiamąsias pastabas.

Pranešimų ir diskusijų apžvalga

I DALIS. EUROPOS ENERGETIKOS POLITIKA – SUNKUMAI, LAIMĖJIMAI IR PERSPEKTYVOS

Lietuvos Respublikos energetikos ministras Jaroslav NEVEROVIČ pristatė pagrindinius Europos Sąjungos (ES) energetikos politikos tikslus: sukurti tvarią Europos energetikos sistemą, didinti konkurencingumą ir stiprinti tiekimo saugumą. Ministras akcentavo, kad pagrindinė ES turima priemonė šiems tikslams pasiekti yra konkurencinga ir tinkamai tarpusavyje sujungta energijos vidaus rinka. Jis priminė 2011 m. vasario mėnesį Europos Vadovų Tarybos priimtą įsipareigojimą iki 2014 m. užbaigti energijos vidaus rinką ir užtikrinti, kad iki 2015 m. Europos Sąjungoje neliktų energetinių salų. Jis pažymėjo, kad šiose srityse buvo pasiekta nemaža pažanga, nors dar ir yra ką nuveikti, kad galutinis tikslas būtų pasiektas. J. NEVEROVIČ pastebėjo dvi pagrindines ES energetikos politikos kryptis: pirma, toliau liberalizuoti energetikos rinką (pvz., galutinai įgyvendinant Trečiąjį energetikos paketą) ir, antra, investuoti į infrastruktūrą, siekiant sukurti fizines sąlygas energijos vidaus rinkai. Padėti įgyvendinti šį tikslą galėtų 248 ES bendro intereso projektai (BIP), kuriems ES biudžete numatyta 5,85 mlrd. eurų. J. NEVEROVIČ nuomone, nors ES jau sukurta tvirta reguliavimo bazė ir infrastruktūra, tačiau pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas patvirtintiems projektams ir taisyklėms įgyvendinti.

Europos Parlamento narys, buvęs Europos Parlamento pirmininkas Jerzy BUZEK pasveikino Lietuvą, kaip pirmininkaujančią valstybę, už pažangą, pasiektą energetikos politikos srityje antrąjį 2013 m. pusmetį. Jis taip pat teigiamai įvertino Europos Komisijos įnašą plėtojant energijos vidaus rinką nuo 2009 m. J. BUZEK pabrėžė, kad energetika kartu su reindustrializacijos ir inovacijų sektoriais ir yra sritis, kuri turi būti laikoma prioritetine, siekiant visiškai atsigauti po ekonomikos krizės. Sutelktomis pastangomis reikėtų siekti, kad vartotojams būtų užtikrintos deramos energijos kainos, energijos tiekimo saugumas ir tinkama aplinkos apsauga. Energetikos infrastruktūros jungtys yra esminis elementas norint užbaigti kurti energijos vidaus rinką. Antra vertus, energijos kainų reguliavimas energijos vidaus rinkoje nėra racionalus požiūris. Geriau reikėtų siekti tolesnio energijos rinkos liberalizavimo. ES turėtų siekti tvirtesnės ir vieningesnės derybinės pozicijos dėl išorės tiekėjų. Tai įmanoma tik tuo atveju, jei santykiai energetikos sektoriuje remsis tvirtomis ir skaidriomis taisyklėmis.

Europos Komisijos Energetikos generalinio direktorato generalinis direktorius Philip LOWE nuo 2008 m. prasidėjusį laikotarpį apibūdino kaip uraganą, turėdamas omenyje tokius veiksnius kaip ekonomikos ir finansų krizė, skalūnų dujų revoliucija, nelaimė Fukušimos atominėje elektrinėje ir greitas energijos produktų kainų augimas Europoje. Šiuo atžvilgiu

energijos vidaus rinkos kūrimo užbaigimas yra vadinamoji „*no regrets*“ politikos alternatyva. P. LOWE užsiminė apie neseniai pasirodžiusią Europos Komisijos Žaliąją knygą dėl 2030 m. klimato ir energetikos politikos programos¹, kurioje yra apskaičiuota, kad energijos vidaus rinkos kūrimo užbaigimo nesėkmė Europos Sąjungai kainuotų 40–70 mlrd. eurų per metus. Jis pabrėžė, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą energetikos sektorių, rinkos mechanizmas yra pats optimaliausias. Rinka taip pat turėtų lemti tinkamą energijos produktų kainą. Todėl reikėtų iš naujo peržiūrėti, kokią įtaką energijos rinkai daro valstybių narių vyriausybės. Jis pažymėjo, kad nacionaliniu lygmeniu skiriamos valstybės subsidijos daro didelį tarpvalstybinį poveikį. P. LOWE taip pat akcentavo Trečiojo energetikos paketo svarbą. Šiuo metu Europos Sąjungoje užfiksuota 12 neatitikties šio dokumento nuostatoms atvejų, todėl būtina, kad valstybės narės dėtų pastangas, siekdamas paspartinti jo įgyvendinimą.

Diskusija

Diskusijoje pasisakė penki Europos Parlamento nariai ir Lietuvos, Graikijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės, Austrijos, Ispanijos, Lenkijos, Rumunijos, Slovakijos, Kroatijos, Italijos, Suomijos, Kosovo ir Turkijos nacionalinių parlamentų nariai. Keletas jų akcentavo, kad būtinos pakankamos investicijos į energetikos infrastruktūrą ir inovatyvias technologijas. Energetikos vidaus rinkai funkcionuoti ypač svarbios yra tinklų tarpusavio jungtys. Diskusijos metu pabrėžta, kad dabartinis bendro intereso projektų finansavimas yra nepakankamas, todėl bus įgyvendinti ne visi reikalingi infrastruktūros projektai. Dar vienas svarbus diskusijos metu aptartas klausimas buvo energijos kainos. Visų pirma, jos Europoje nevienodos, o tai iškreipia valstybių narių konkurenciją. Antra, energijos kainos nuolat auga, o atlyginimai nedidėja. Tai kenkia ir vartotojams, ir verslui.

Dalis dalyvių pabrėžė, kad norint užtikrinti energetinį saugumą ir pagerinti išorinį Europos konkurencingumą reikėtų didinti vietinių energijos šaltinių, ypač skalūninių dujų, naudojimą. Tačiau kiti dalyviai pabrėžė, kad reikia daugiau investuoti į žaliąją energetiką, galinčią gerokai sumažinti Europos priklausomybę nuo tiekėjų iš trečiųjų šalių. Keletas diskusijos dalyvių teigė, kad atsinaujinančių energijos šaltinių srityje reikalingos labiau suderintos paramos sistemos. Taip pat pabrėžta, kad darbas siekiant Europos 2020 m. atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo tikslų yra sėkmingas ir kad šį procesą reikėtų tęsti ir po 2020 m. Nemažai dėmesio diskusijose skirta energijos rinkos liberalizavimui. Nors kai kurie dalyviai abejojo, ar reikia toliau liberalizuoti energijos rinką, dauguma pabrėžė teigiamą liberalizavimo poveikį. Atsakydamas į dalyvių komentarus, P. LOWE pabrėžė, kad per pastaruosius keletą metų elektros kainos išaugo perpus mažiau nei gamybos sąnaudos.

II DALIS. TVARŲ EKONOMIKOS AUGIMĄ IR KONKURENCINGUMĄ SKATINANTI EUROPOS ENERGETIKOS POLITIKA

Europos verslo konfederacijos generalinis direktorius M. BEYRER savo kalboje pabrėžė, kad pagrindinis Europos pramonės konkurencingumo didinimo veiksnys yra energijos kaina. Pavyzdžiui, tiek elektros, tiek dujų kainos Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) yra kur kas

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52013DC0169:EN:NOT>

žemesnės nei Europos Sąjungoje. Pagrindinės priežastys, dėl kurių įmonės nenori investuoti Europoje, yra galimybių gauti finansavimą trūkumas ir didelės energijos kainos. Pranešėjo nuomone, ES diskusijose per daug dėmesio skiriama klimato kaitai. Reikėtų derinti klimato klausimų svarstymą su diskusijomis dėl kainų konkurencingumo ir energijos tiekimo saugumo. Jis taip pat parėmė ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, bet pabrėžė, kad kitos valstybės, ypač pagrindinės teršėjos, turėtų sąžiningai prisidėti prie pastangų kovoti su klimato kaita. Priešingu atveju, M. BEYRER nuomone, nukentės ES įmonių konkurencingumas. Štai kodėl verslo bendruomenė remia pasaulinio susitarimo dėl klimato kaitos sudarymą. M. BEYRER taip pat išreiškė pritarimą energijos šaltinių įvairinimui ir ypač skalūninių dujų gavybos didinimui Europoje.

Utrechto universiteto profesorius Kornelis BLOK pristatė savo tyrimo, skirto atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo Europoje perspektyvoms, rezultatus. Jo nuomone, iki 2030 m. 40 % ES energijos poreikių bus galima patenkinti iš atsinaujinančių energijos šaltinių, jeigu iki 2025 m. į šiuos šaltinius bus kasmet investuojama apie 2 % BVP. Jis taip pat mano, kad iki 2030 m. gali smarkiai padidėti energijos vartojimo efektyvumas. K. BLOK pateikė kelis pasiūlymus, kaip galima būtų didinti atsinaujinančios energijos gamybą ir vartojimą. Visų pirma, reikėtų sukurti patikimos ir stabilios paramos sistemas. Antra, būtina atsižvelgti į investicijų riziką (tai padėtų mažinti gamybos sąnaudas). Trečia, reikėtų derinti paramą su technologijomis ir atsižvelgti į rinkos sąlygas. Pranešėjas įspėjo, kad nereikėtų siekti pernelyg didelės harmonizacijos ir pabrėžė, kad veiksmingiausia būtų atitinkamiems atsinaujinančios energijos šaltiniams įvesti jų poreikiams pritaikytas paramos sistemas. K. BLOK taip pat nurodė, kad atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas gali tapti paskata verslui ir kad tai jau matoma Vokietijoje, kur keli šimtai tūkstančių žmonių dirba atsinaujinančios energijos pramonės srityje. Kuo anksčiau valstybė ims aktyviai dalyvauti šioje rinkoje, tuo didesnės naudos galima tikėtis.

Už pramonę ir verslumą atsakingas Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Antonio TAJANI priminė, kad siekiama, kad iki 2020 m. 20 % Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto (BVP) būtų gaunama iš gamybos. Jis pabrėžė, kad būtina didinti paramą realiai ekonomikai, pavyzdžiui, daugiau investuoti į švietimą, mokymą, tolesnį energetikos vystymą. A. TAJANI nuomone, pirkėjai pramonininkai už elektrą Europoje moka dvigubai daugiau, nei JAV. Panašiai yra ir dujų sektoriuje. Tokie energijos kainų skirtumai silpnina ES ekonomikos konkurencingumą. Per pastaruosius 10 metų dėl mažėjančio konkurencingumo ES prarado apie 350 mlrd. eurų investicijų. Norėdama tai pakeisti, ES turėtų įvairinti (diversifikuoti) savo energijos šaltinius. Vienas iš svarstytinų sprendimų yra daugiau investuoti į skalūninių dujų gamybą. Kita vertus, su energija susiję netiesioginiai energijos kainą lemiantys veiksniai – mokesčiai ir energijos perdavimo sąnaudos – taip pat yra pernelyg didelės ir nuolat auga. Kitas sprendimas būtų gerinti energijos vartojimo efektyvumą. A. TAJANI taip pat nurodė, kad ES turėtų daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir atsinaujinančios energijos generavimo technologijų plėtrą.

Europos efektyvaus energijos vartojimo ekonomikos tarybos Direktorių valdybos direktorius Randall BOWIE pabrėžė, kad suinteresuotosios šalys Europos Sąjungoje sutaria, kad šiuo metu pagrindinės ES problemos yra augančios energijos kainos, mažėjantis konkurencingumas, klimato kaita ir nedarbas. Tačiau dėl būdų šioms problemoms spręsti

sutarimo yra mažiau. Vienas iš sprendimų būtų tęsti energetikos vidaus rinkos kūrimą, kitas – vystyti atsinaujinančią energetiką. Tačiau ekonomiškiausias sprendimas – užuot investavus į energijos tiekimo didinimą, mažinti energijos paklausą skatinant taupymą. Kalbėtojas taip pat pabrėžė, kad energijos kaina yra tik viena iš konkurencingumą lemiančių veiksnių, o juk lygiai taip pat svarbūs ir kiti veiksniai, tokie kaip inovacijos ir žmogiškieji ištekliai. Užuo sutelkus dėmesį vien tik į kilovatvalandės kainą, jis siūlė svarstyti energijos sąnaudų mažinimo galimybes, mažinti socialinę energijos vartojimo kainą ir žalą aplinkai. Jo nuomone, tai viena iš priežasčių, kodėl skalūninių dujų gavyba nėra geras sprendimas, ypač Europoje, kuri yra tankiau apgyvendinta už JAV ir kur tokio masto aplinkos sekinimas niekada nebūtų leistas. Europos efektyvaus energijos vartojimo ekonomikos tarybos skaičiavimais, Europa iki 2030 m. galėtų sutaupyti daugiau kaip 40 % energijos. Pirminis taupymo šaltinis būtų gyvenamieji namai, kuriems suvartojama apie 40 % visos energijos ES, antrasis – pramonė ir transportas.

Diskusija

Po pranešimų pasisakė 4 Europos Parlamento nariai ir Kosovo, Lenkijos, Graikijos, Lietuvos, Rumunijos ir Italijos nacionalinių parlamentų nariai. Diskusijos metu pabrėžta, kad Europos lyderystė atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimo srityje per pastaruosius keletą metų nusilpo. Nemažai dalyvių pritarė kvietimui siekti didesnio energijos vartojimo efektyvumo, kadangi tai reiškia tausaus energijos vartojimo didinimą, ypač Rytų Europoje, kur labai daug energijos galima sutaupyti renovavus senus pastatus. Dalyviai taip pat pabrėžė, kad svarbu didinti paramą moksliniams tyrimams ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo inovacijoms, siekiant mažesnės atsinaujinančios energijos gamybos kainos. Kita vertus, tolesnis branduolinės energetikos naudojimas ir pasiūlymai skatinti skalūnų dujų gavybą Europoje sulaukė daug kritikos.